

*10 грудня – День прав людини
9-15 грудня – Всеукраїнський тиждень права*

Молодь і права людини: знати, розуміти, захищати

10 грудня кожного року людство святкує міжнародну подію – День прав людини, що відзначається за пропозицією Генеральної асамблеї ООН, знаменуючи річницю ухвалення Асамблеєю Загальної декларації прав людини в 1948 році. Людина, її життя і гідність, права та свободи визнано найвищою цінністю кожної держави. Починаючи з 2008 року, в Україні проводиться Всеукраїнський тиждень права згідно з Указом Президента України від 08.12.2008 № 1149 з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини. Захід проводиться щорічно в тиждень, що включає 10 грудня - День прав людини. Студенти нашого коледжу з цікавістю переглядали видання, представлені на оновленій виставці «Правове виховання» та наявні у фонді бібліотеки, а під час хвилинок-нагадування ознайомилися з підготовленими питаннями-відповідями з правової тематики. Підвищення рівня правової культури, а також поінформованість щодо конституційних прав та обов'язків, можливостей їх реалізації та захисту – це вкрай важливо у сучасному світі. Молодь має знати свої права та як їх захищати!

Хвилинка-нагадування для студентів щодо підвищення правової грамотності

Що таке права людини простими словами? Права людини – це моральні принципи або норми, що визначають певні стандарти людської поведінки й регулярно захищаються муніципальним та міжнародним правом.

Чому потрібно знати права людини? Дотримання прав людини дозволяє підвищити цінність окремої особистості і захистити її права і свободи. Тому кожна людина повинна знати свої права, вміти їх захистити, реалізувати. Права людини необхідні для захисту і збереження кожного людського роду, для забезпечення того, щоб кожна особа могла вести життя, достойне людини.

Як я можу захистити свої права? Крім суду, особа може звернутися за захистом порушеного права до органів державної влади та місцевого самоврядування. Така можливість передбачена Законом України «Про звернення громадян».

Що таке право простими словами? Право – сукупність загальнообов'язкових правил (норм), що охороняються силою держави.

Що таке захист прав людини? Юридичний механізм захисту прав людини – це можливість здійснення громадянами певних вчинків щодо захисту власних прав та свобод.

Що входить до прав людини?

До фізичних прав і свобод людини належать:

- право на життя;
- право на свободу та особисту недоторканість;
- право на безпечне для життя і здоров'я довкілля;
- право на охорону здоров'я та медичну допомогу;
- право на достатній життєвий рівень — свій і сім'ї.

Що вище: права чи обов'язки? Конституція України передбачає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і напрями діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст.3).

Чому правові норми важливі для кожного з нас? Норми права регулюють відносини майже в усіх сферах суспільного життя. Саме вони визначають порядок влаштування на роботу та звільнення, відносини покупця з магазином і порядок спадкування, укладання та припинення шлюбу, порядок притягнення.

Навіщо мені знати свої права? Якщо вони не знають їх, то, по суті, це означає, що їх просто немає. Знаючи свої права, можна попередити їх порушення і боротися за їх дотримання. Але список цих прав не просто слід знати, а й мати чітке і ясне уявлення про те, де і як вони повинні застосовуватися в кожній конкретній життєвій ситуації.

Хто захищає мої права? Ст. 55 Конституції говорить, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Також кожний громадянин має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Де прописані права людини? Права людини мають природну сутність і є невід'ємними від індивіда, вони позатериторіальні та позанаціональні, існують незалежно від закріплення в законодавчих актах держави, є об'єктом міжнародно-правового регулювання та захисту. Права людини закріплені в другому розділі Конституції України.

Світ прав людини може здатися величезним і складним. Звільнивши рабів, дозволивши свободу релігії та встановивши расову рівність, цар Персії Кір Великий (600-530 pp. до н.е.) визнає основну концепцію прав

людини. У 1215 році н.е. група баронів змушує короля Джона підписати Магна Карту, яка встановлює певні права, які не може порушувати навіть король. У 1945-1949 роках союзні держави переслідують нацистських лідерів за злочини проти людства. Це перший зареєстрований в історії кримінальний процес, на якому переслідуються особи за їхню поведінку під час війни.

У 1946 році створюється кілька організацій, пов'язаних із правами людини, включно з Комісією з прав людини, Комісією зі становища жінок і Міжнародним кримінальним судом. У 1948 році Генеральна Асамблея ООН ухвалює Загальну декларацію прав людини, яка встановлює "основні та невід'ємні" права для всіх людей.

Починаючи з 2008 року, в Україні проводиться Всеукраїнський тиждень права згідно з Указом Президента України від 08.12.2008 № 1149 з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини. Захід проводиться щорічно в тиждень, що включає 10 грудня - День прав людини.

Загальна інформація про проведення щорічного Всеукраїнського тижня права та реалізації проєкту "Я маю право!"

Починаючи з 2008 року, в Україні проводиться Всеукраїнський тиждень права згідно з Указом Президента України від 08.12.2008 № 1149 з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини. Захід проводиться щороку в тиждень, що включає 10 грудня – День прав людини. Адже саме цього дня у 1948 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Загальну декларацію прав людини.

Всеукраїнський тиждень права щороку регламентується планом заходів, затвердженим актом Кабінету Міністрів України.

"Тиждень права" має на меті підвищити рівень правової культури населення, а також поінформованість громадян щодо їхніх конституційних прав та обов'язків, можливостей їх реалізації та захисту.

У рамках тижня заплановано проведення в Україні тематичних заходів інформаційного, освітнього та виховного характеру в навчальних закладах, закладах культури, військових частинах, навчання, лекції, бесіди з працівниками підприємств, установ, організацій з питань захисту прав людини, книжкові виставки, презентації видань про права людини та іншої літератури правового змісту, науково-практичні конференції, семінари, дискусії, майстер-класи провідних юристів, присвячених проблематиці прав людини тощо.

Крім того, пропонується до уваги - загальнонаціональний правопросвітницький проєкт "Я маю право!" – це перший в Європі правопросвітницький проєкт масштабів усієї країни. Він реалізується Міністерством юстиції України у співпраці з системою безоплатної правової допомоги, а також за сприяння органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та за підтримки програми USAID "Нове правосуддя", Міжнародного фонду "Відродження", інших міжнародних партнерів.

Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 638-р "Про реалізацію правопросвітницького проєкту "Я маю право!" у 2017 - 2019 роках" та від 17.07.2019 №552 "Про реалізацію правопросвітницького проєкту "Я маю право!" у 2020-2022 роках", зазначений проєкт започатковано у 2017 році та продовжено до 2022 року включно.

Одним із ключових елементів, який забезпечує реалізацію цього проєкту, є надання громадянам безоплатної правової допомоги. Це дієвий та ефективний механізм, який дає можливість захистити свої права кожному.

День прав людини (англ. *Human Rights Day*) — міжнародне свято, що відзначається 10 грудня за пропозицією Генеральної асамблеї ООН, знаменуючи річницю ухвалення Асамблеєю Загальної декларації прав людини в 1948 році.^[2] В Україні на офіційному рівні затверджений 9 грудня 2022 року^[3].

До поняття «Права людини» людство прийшло не відразу. Вперше про права особистості заговорили французькі просвітники Вольтер і Жан Жак Руссо. Прошло ще майже два сторіччя, перш ніж людство дозріло до поняття і прийняття загального кодексу прав людини. 10 грудня 1948 року Організація Об'єднаних Націй прийняла Загальну декларацію прав людини, що проголошує права особистості, цивільні і політичні права і свободи (рівність всіх перед законом, право кожного на свободу і особисту недоторканність, свободу совісті та інші). У Декларації заявлено також, що всі люди мають рівні права, які не залежать від їх особових відмінностей і від різниці в політичних системах їх країн. Декларація не має обов'язкового характеру. В основу документа були покладені всі напрацювання людської думки, які були на той момент у даному питанні. Це був перший досвід колективної розробки універсального документа з прав людини.

Багато країн включають основні положення Декларації в своє базове законодавство і конституції. Її принципи лежать в основі багатьох пактів, конвенцій і договорів з прав людини, укладених з 1948 року. Найширшими обов'язковими угодами з прав людини, укладеними під егідою ООН, є Міжнародний пакт про цивільні і політичні права і Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, підписані 16 грудня 1966 року. За дотриманням прийнятих пактів, конвенцій і договорів з прав людини спостерігає Верховний Комісаріат ООН з прав людини. Верховний комісар відряджає своїх посланців в різні країни світу для складання звітів про дотримання прав людини на місцях. Якщо права не дотримуються, то в справу вступають трибунали.

В Україні

9 грудня 2022 року, на підтримку рішення Генеральної Асамблеї ООН, Президент України підписав Указ про щорічне відзначення Дня прав людини в Україні — «з метою утвердження і забезпечення прав і свобод людини, що є головним обов'язком держави, посилення консолідації українського суспільства»^[3].

Що таке права людини?

Права людини – це моральні права, які має кожна особа у світі просто лише завдяки тому, що він або вона є людиною. Вимагаючи дотримання наших прав людини, ми морально вимагаємо, зазвичай від уряду нашої країни, не робити чогось, тому що це є втручанням у мою особисту сферу, посяганням на мою особисту гідність. Ані інша людина, ані будь-який уряд не можуть позбавити нас наших прав людини.

Звідки вони виникли?

Вони виникають не лише тому, що ми є фізичними істотами, ми – це моральні і духовні людські істоти. Права людини необхідні для захисту і збереження кожного людського роду, для забезпечення того, щоб кожна особа могли вести життя, достойне людини.

Чому кожному/кожній «слід» поважати їх?

Перш за все тому, що кожен/кожна є людиною і, відповідно, моральною істотою. Більшість осіб, якщо їм показати, що вони зневажають чийсь особисту гідність, будуть намагатися утриматися від цього у майбутньому. Взагалі людям не притаманно ображати інших людей. Проте на додачу до морального схвалення від своєї або чужої совісті, у більшості країн світу не існує законів, які б змусили уряди поважати основні права людини як громадянина/громадянки, навіть якщо вони не бажають цього робити.

Хто має права людини?

Абсолютно кожний/кожна. Злочинці/злочинниці, керівники/керівниці держави, діти, чоловіки, жінки, африканці/африканки, американці/американки, європейці/європейки, біженці/біженки, особи без громадянства, безробітні, ті, хто працює, банкіри/банкінки, особи, звинувачені в звершенні терористичного акту, працівники/працівниці благодійних організацій, вчителі/вчительки, танцюристи/танцюристки, астронавти/астронавтки...

Навіть злочинці/злочинниці та керівники/керівниці держави?

Абсолютно кожний/кожна. Злочинці/злочинниці та керівники/керівниці держави також є людьми. Сила прав людини полягає саме в тому, що до кожного/кожної має бути однакове ставлення щодо його людської гідності. Деякі люди можуть порушувати права інших або можуть становити загрозу для суспільства, унаслідок чого вони мають якимось чином бути обмежені у своїх правах для того, щоб захистити інших, але це має відбуватися у визначених межах. Ці межі визначають як мінімум, необхідний для захисту людської гідності.

Чому деякі групи потребують спеціальних прав людини? Чи не означає це, що вони мають більше прав, ніж інші?

Ні, деякі групи, такі як цигани в Європі або даліти та каста недоторканих в Індії, довгий час страждали від дискримінації в наших суспільствах, що зараз необхідні спеціальні заходи аби надати їм можливість доступу до стандартів загальних прав людини, на однаковому з усіма рівні. Після років узаконеної дискримінації та стереотипів, неприкритої ненависті та перешкод просте проголошення застосування загальних прав і до них та очікування, що цього достатньо для встановлення рівності, було б фарсом.

Чому ми говоримо про права людини, а не обов'язки?

Незважаючи на той факт, що деякі філософи/філософині та НУО висувують вагомні аргументи щодо необхідності обов'язків людини і навіть складають про таке кодекси та декларації, спільнота з прав людини в основному відмовчується в цих дебатах. Причина полягає в тому, що уряди зроблять «надання» прав людини залежним від якихось «обов'язків», установлених державою або правителем/правителькою. У такому випадку вся ідея виникнення прав за правом народження втратить своє значення. Проте зрозуміло, що ми маємо діяти відповідально (як окремі особи, так і в групі) стосовно прав інших осіб, не зневажати права людини та не надавати перевагу своїм або чужим правам. Насправді у статті 29 ЗДПЛ визнано: «1. Кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи. 2. При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина має зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві».

Хто стежить за правами людини?

Ми всі маємо це робити. На національному та міжнародному рівнях існує законодавство, що накладає обмеження щодо того, як уряди можуть ставитися до своїх громадян, проте якщо жодна особа не вкаже, що їх дії порушують міжнародні норми, уряди можуть безкарно продовжувати їх порушувати. Як окремі індивідууми ми маємо не лише поважати права інших осіб у повсякденному житті, а й пильно стежити за нашим урядом та іншими. Захисні системи існують для всіх нас, лише якщо ми користуємося ними.

Як я можу захистити свої права?

Спробуйте звернути увагу на той факт, що права було порушено; вимагайте визнання ваших прав. Дайте іншій особі зрозуміти, що визнаєте, що він/вона не має права поводитися з вами таким чином. Вкажіть на відповідні статті в Загальній декларації прав людини, Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод та інших міжнародних документах. Якщо у вашій країні також є відповідне законодавство, нагадайте й про нього. Розкажіть про це іншим: повідомте пресу, напишіть члену/членкині парламенту або голові держави, проінформуйте будь-які НУО, які займаються правозахисною діяльністю. Попросіть у них допомоги. Якщо маєте змогу, то проконсультуйтеся у юриста. Пересвідчіться, що ваш уряд знає про ваші дії. Дайте їм зрозуміти, що ви не збираєтесь здаватися. Покажіть їм допомогу, яку ви можете отримати. Врешті-решт, якщо нічого не вийде, ви можете звернутися до суду.

Як мені звернутися до Європейського суду з прав людини?

У Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначено процедуру подання індивідуальних скарг. Проте існують суворі вимоги щодо допустимості справи до розгляду. Наприклад, ви маєте пересвідчитися, що ваша скарга була розглянута в національних судах вашої країни (навіть у Верховному Суді!) перед тим, як подати її до Європейського суду. Якщо ви бажаєте спробувати і вважаєте, що виконаєте усі допустимі вимоги, тоді ви можете подавати скаргу. Проте щоб бути впевненим, що ваш позов має реальні шанси на успіх, ми наполегливо радимо вам звернутися за допомогою до юриста або НУО, які займаються правозахисною діяльністю. Майте на увазі, що це може бути тривалий та складний процес, поки не буде винесено заключної ухвали!

Від кого я можу вимагати моїх прав?

Фактично всі основні права людини, вказані в міжнародних документах – це вимоги до вашого уряду або державних діячів/діячок. Права людини захищають ваші інтереси від держави, тому й ви маєте захищати їх від уряду та його представників. Якщо ви вважаєте, що ваші права порушуються, наприклад, вашим роботодавцем/вашою роботодавницею або сусідом/сусідкою, ви не можете відразу звернутися до міжнародного законодавства з прав людини, доки не скористаєтеся усіма можливими варіантами, які ваша держава має виконати, щоб змінити таку поведінку роботодавця/роботодавиці чи сусіда/сусідки.

Чи зобов'язаний хтось захищати мої права?

Так. Само по собі право не має ніякого значення без певної відповідальності чи зобов'язань з чиеїсь іншої сторони. Кожен індивідуум має моральне зобов'язання не порушувати вашої особистої гідності, а уряд, який підписав міжнародні угоди, має не лише моральні, а й юридичні зобов'язання.

Проблема дотримання прав людини актуальна лише для недемократичних країн?

Навіть сьогодні у світі не існує жодної країни, яка б мала бездоганну репутацію щодо дотримання прав людини. Випадки порушень можуть відбуватися в одній країні частіше, ніж в іншій, або вони мають негативний вплив на більшу кількість населення, але навіть єдине незначне порушення – це проблема, якої не має бути і яку необхідно вирішити. Індивідуум, чиї права порушуються в одній із встановлених демократій, навряд чи почуває себе комфортніше від того, що, взагалі-то, його країна має «кращу» репутацію щодо ситуації з правами людини, ніж інші країни світу!

Чи досягли ми якогось успіху у зменшенні випадків порушення прав людини?

Величезний успіх – навіть якщо інколи він виглядає, як крапля в морі. Згадайте про відміну рабства, надання виборчого права жінкам, країни, які відмінили смертну кару, звільнення в'язнів совісті у результаті міжнародного тиску, кінець режиму апартеїду в Південній Африці, справи, які після розглядання Європейським судом вплинули на зміни в законодавстві. Згадайте й про те, що поступові зміни в міжнародній культурі означають, що навіть найбільш авторитарні режими зараз змушені поважати права людини, щоб їх визнавали на міжнародній арені. Відбулося багато позитивних змін, особливо за останні 50 років, проте багато чого ще потребує виконання.

Що таке права людини

Права людини як броня – вони захищають нас; вони як правила – говорять нам, як себе поводити; і вони як арбітри – ми можемо до них звертатися. Вони абстрактні – як емоції, і як емоції, вони належать усім й існують, що б навколо не відбувалося. Вони схожі з природою, тому що їх можна зневажити; та з духом, тому що їх неможливо зруйнувати. Подібно до часу, вони однаково ставляться до всіх нас: багатих і бідних, старих і молодих, білих і чорних, високих і низьких. Вони пропонують нам повагу і вимагають від нас ставитися з повагою до інших. Вони подібні до доброти, правди і справедливості: ми можемо мати розбіжності в думках стосовно їхнього визначення, але ми впізнаємо їх, коли бачимо, що їх порушують.

Право – це вимога, про яку ми справедливо заявляємо. Я маю право на товари в магазинному кошику, якщо я за них заплатив. Громадяни мають право обирати президента, якщо це гарантовано конституцією їхньої країни, а дитина має право відвідати

зоопарк, якщо її батьки їй це пообіцяли. На все це люди мають право розраховувати за умови, що інша сторона дала відповідні обіцянки або гарантії. Однак права людини – це вимоги вищого рівня, які мають одну відмінність. Вони не залежать від обіцянок або гарантій іншої сторони. Право людини на життя не залежить від обіцянки іншої людини не вбивати цю людину: від цього може залежати його життя, але не право на життя. Його право на життя залежить тільки від одного: від того, що він людина.

Визнання прав людини означає визнання права кожного заявити: я маю ці права, що б ви не говорили і не робили, тому що я так само, як і ви, людина. Права людини притаманні всім людям за правом народження. Але чому це твердження не повинно вимагати певної поведінки для його підтвердження? Чому ми не маємо вимагати від людей того, щоб вони заслужили свої права? Претензії щодо прав людини в кінцевому підсумку є моральними претензіями і спираються на моральні цінності. Моє право на життя насправді означає те, що нікому не дозволено позбавити мене мого життя, це просто неприпустимо. При такому формулюванні це твердження навряд чи потребує особливого обґрунтування. Напевно, немає читача, який би із цим не погодився, оскільки стосовно себе ми всі визнаємо, що в нашому житті є такі сторони, які мають бути непорушними і яких ніхто інший не повинен торкатися, оскільки вони життєво важливі для нашого буття, для усвідомлення того, хто ми такі і що ми таке; вони життєво важливі для нашої людської природи і нашої людської гідності. Без прав людини ми не можемо розкрити весь свій потенціал. Права людини лише переносять це розуміння на індивідуальний рівень на всіх інших людей планети. Якщо я можу висувати такі вимоги, тоді це може зробити і будь-хто інший.

Кожного разу, коли вмирає справедливість, це немов би так, як би її ніколи не існувало. *Хосе Сарамаго*

Чому неприпустимо порушувати чиєсь право на життя? Чому неприпустимо позбавляти когось життя? Це однакові запитання?

Основні цінності

Я розглядаю смертну кару як дикість і аморальне впровадження, яке підриває моральні і правові засади суспільства. Я переконаний, ... що дикість породжує лише дикість.

Андрій Сахаров

Таким чином, в основі концепції прав людини лежать дві основні цінності.

Перша – це **людська гідність**, а друга – **рівність**.

Права людини можна розуміти як щось, що визначає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, і їх універсальність впливає з того, що, принаймні, у цьому всі люди рівні. Ми не маємо і не можемо тут когось виокремлювати.

По суті, щоб прийняти концепцію прав людини, достатньо лише визнання цих двох переконань або цінностей, і навряд чи хто-небудь стане із цим сперечатися. Ось чому

ідея прав людини отримує підтримку з боку всіх світових культур, усіх цивілізованих урядів, усіх основних релігій. Майже повсюдно визнано, що влада держави не може бути безмежною або довільною, вона повинна бути обмежена необхідністю забезпечити хоча б мінімальні умови всім, хто перебуває під її юрисдикцією, щоб вони могли жити з почуттям людської гідності.

Із цих двох основних цінностей можна вивести багато інших і за їх допомогою точніше визначити, як на практиці мають співіснувати люди і суспільства. Розглянемо деякі з них.

Свобода, оскільки людська воля становить важливу частину людської гідності; примушування робити щось усупереч нашому бажанню принижує людську особистість.

Повага до інших, оскільки відсутність поваги до інших не дозволяє оцінити їх індивідуальність і їх людську гідність.

Недискримінація, оскільки рівність людей з погляду людської гідності означає, що ми не можемо судити про людей на підставі фізичних (або інших) ознак, які не пов'язані з людською гідністю.

Толерантність, оскільки нетерпимість вказує на відсутність поваги до відмінностей, а рівність не означає тотожності або однаковості.

Справедливість, оскільки люди, рівні у своїй приналежності до людського роду, заслуговують справедливого ставлення.

Відповідальність, оскільки повага прав інших осіб тягне за собою відповідальність за свої дії і надає зусилля для реалізації прав всіх і кожного.

Характеристика прав людини

Як для вас нестерпний будь-який біль, так і для інших. Знаючи цей принцип рівності, ставтеся до інших з повагою і співчуттям.

Суман Суттам

Філософи/філософині можуть продовжувати сперечатися щодо характеру прав людини, але міжнародна громада почала здійснювати свої зобов'язання стосовно прав людини шляхом упровадження Загальної декларації прав людини в 1948 році. З того часу міжнародна громада запровадила вагомі концепції Загальної декларації прав людини в багатьох міжнародних, регіональних і внутрішніх правових інструментах. Декларація не мала на меті бути юридично обмежувальною, але встановлення цих норм у безлічі наступних обмежувальних угод (інакше відомих як «договір» або «домовленість») робить правовий статус цих норм незаперечним сьогодні. Відповідно до цих принципів:

Права людини невід'ємні.

Це означає, що ви не можете їх втратити, оскільки вони пов'язані із самими фактом людського існування. За певних обставин дію деяких з них, хоча і не всіх, може бути призупинено або обмежено. Наприклад, якщо хтось визнаний/визнана винним у скоєнні злочину, його/її можуть позбавити волі, або під час громадянських заворушень уряд може ввести комендантську годину, що обмежує свободу пересування.

Права людини неподільні, взаємозалежні і взаємопов'язані.

Це означає, що різні права людини по суті пов'язані між собою і не можуть розглядатися окремо. Здійснення одного права залежить від здійснення багатьох інших прав, і немає жодного права, яке було б важливіше за інші.

Права людини універсальні.

Означає, що вони так само стосуються всіх людей в усьому світі, причому без обмежень за часом. Кожен/кожна має право користуватися правами людини без будь-якої різниці, як-то щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

Суверенітет держави означає відповідальність, а головна відповідальність за захист людей лежить на самій державі.

Доповідь Міжнародної Комісії щодо посередництва і державного суверенітету, 2001 рік

Слід зазначити, що універсальність прав людини жодним чином не загрожує багатому різноманіттю індивідуальностей чи культурних відмінностей. Різноманіття може існувати і в суспільстві, де всі рівні і однаковою мірою заслуговують на повагу. Права людини служать мінімальним стандартом, який стосується всіх людей; кожна держава і суспільство може визначати і застосовувати вищі або конкретніші стандарти. Наприклад, у сфері економічних, соціальних і культурних прав ми зобов'язані відважитися на кроки для досягнення прогресу у повній реалізації цих прав, але не існує закріпленого стандарту щодо підняття податків для сприяння цьому. Кожна країна або суспільство самостійно визначає таку політику, урахуваючи власні обставини.

Історичний огляд

Ідея того, що люди мають невід'ємні права, корениться в багатьох культурах і стародавніх традиціях. Численні приклади шанованих правителів і найважливіших збірників законів з історії людства показують нам, що цінності, втілені в правах людини, не є ні «західним винаходом», ні винаходом XX століття. Вони є реакцією на всесвітні потреби людей і на пошук справедливості. Усі суспільства мають свої ідеали і системи забезпечення справедливості – в усних чи письмових традиціях, хоча не всі ці традиції збереглися.

Які особистості в історії вашої країни (політичні, літературні і релігійні) відстоювали ідеали прав людини або боролися за них?

Свобода – це влада, яку ми маємо над собою.

Хьюг де Грут

Ранні міжнародні угоди: рабство і праця

У XIX-XX століттях ряд проблем зі сфери прав людини привернув широку увагу і став розглядатися на міжнародному рівні, починаючи з таких питань, як рабство, кріпосне право, жорстокі умови праці та дитячої праці. Приблизно до цього часу належить і

прийняття перших міжнародних угод, що стосуються прав людини. Хоча основою таких угод були взаємні зобов'язання між державами. Ці угоди різко контрастують із сучасними угодами з прав людини, де такі зобов'язання належать безпосередньо власникам індивідуальних прав.

Краще голодувати вільним, аніж бути гладким рабом.

Езоп

XX століття

Війни будуть вестися й надалі, аж доки людство буде нездатним помічати, що людська природа подібна, не важливо, де б на землі ми не опинилися.

П'єрр Дак

Ідея захисту прав людини від зловживань урядової влади через закон стала набувати ширшого схвалення у XX столітті, особливо після створення Ліги Націй і Міжнародної організації праці і їх роботи у сфері прав меншин, праці та інших питань. Важливість систематизації цих прав у письмовій формі вже була визнана країнами і, таким чином, описані вище документи стали попередниками багатьох сучасних угод з прав людини. Однак саме події Другої світової війни дійсно вивели права людини на міжнародний рівень. Жахливі звірства, скоєні під час цієї війни, у тому числі Голокост і масові воєнні злочини, спричинили виникнення нового органу міжнародного права і, насамперед, створення прав людини такими, які нам відомі зараз. У статуті Організації Об'єднаних Націй, підписаному 26 червня 1945 року, зазначено, що основним завданням ООН є «позбавити прийдешні покоління від лиха війни» і «знов утвердити віру в основні права людини, гідність і цінність людської особистості, рівноправність чоловіків і жінок». Загальна декларація прав людини була розроблена Комісією з прав людини ООН і прийнята Генеральною Асамблеєю 10 грудня 1948 року. Всесвітня Декларація прав людини, без сумніву, є новаторською і продовжує слугувати як найважливіший глобальний інструмент з прав людини. Не будучи досі юридично обов'язковою, ВДПЛ послужила спонуканням стосовно численних зобов'язань щодо прав людини на національному, регіональному або міжнародному рівнях. Відтоді ряд ключових інструментів, які гарантують її принципи, також були розроблені і погоджені міжнародною громадою. Більше інформації з деяких міжнародних угод можна знайти в наступному розділі.

Права людини в різних частинах світу

Деякі регіони світу утворили свої власні системи захисту прав людини, які існують поряд із системою, створеною в рамках ООН. Нині існують регіональні установи захисту прав людини в Європі, Америці та Африці. Деякі кроки щодо встановлення стандартів регіональних прав людини також приймаються в арабському світі і в регіоні АСЕАН (Асоціації країн Південної Азії). Однак більшість країн цього регіону ратифікували головні угоди і конвенції ООН з прав людини й таким чином висловили свою згоду із загальними

принципами, і добровільно визнали себе суб'єктами міжнародного права у сфері прав людини.

У Європі різноманітні стандарти і механізми з прав людини захищаються Радою Європи, головним контролером з прав людини на континенті. Її роль, особливо за допомогою Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та Європейського суду з прав людини, буде розглянуто нижче.

Поруч з Радою Європи важливу роль також відіграють Європейський союз і Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

Як нам скористатися нашими правами?

Права людини існують для нас. То як же ми можемо ними скористатися? Зрозуміло, що самого їхнього існування недостатньо, щоб покласти край порушенням прав людини, які, як усі ми знаємо, відбуваються кожного дня, у всіх частинах світу. Чи можуть вони дійсно щось змінити? Як ми можемо їх використовувати?

Ви знаєте, що робити, якщо порушені ваші права людини?

Визнання ваших прав

Цінності – невидимі, подібно до вітру. Ви дізнаєтесь про вітер за тремтінням листків. А цінності ви усвідомлюєте за вчинками людей.

Єва Анксел

У наступному підрозділі ми розглядаємо різні види прав людини, які захищені міжнародним правом. Якщо нам відомо, які саме галузі людського існування співвідносяться з нормами законів про права людини, і ми знаємо, що уряди, згідно із цими нормами, взяли на себе відповідні зобов'язання, ми можемо здійснювати тиск на них у тій чи іншій формі. У цьому підрозділі показано, що майже всі прояви несправедливості пов'язані з правами людини: чи то бідність у якійсь області, завдавання шкоди довкіллю, чи то проблеми зі здоров'ям, чи то умови праці, політичні репресії, виборчі права, генна інженерія, проблеми меншин, тероризм, геноцид тощо. Навіть сьогодні кількість проблем не зменшується. Деякі з проблем, пов'язані із застосуванням законодавства, що стосується прав людини, розглядаються безпосередньо в підрозділі «Питання і відповіді про права людини». У ньому наведено короткі відповіді на деякі з найбільш загальних і поширених питань про права людини.

Крім того, у кожній частині розділу 5 докладно розглянуто всі теми цього посібника. Якщо вам необхідно з'ясувати, як краще захистити якесь конкретне право, наприклад, право на здоров'я, на освіту або нормальні умови праці, вам буде корисно ознайомитися з основною інформацією, яка присвячена конкретній проблемі.

Використання правових механізмів

Ми розглянемо правові механізми, які були створені для захисту різних сфер людських інтересів. У Європі, а опосередковано – в Африці і в Америці є постійно діючий суд – Європейський суд з прав людини, який розглядає скарги про такі порушення. Навіть якщо скарги не підпадають під юрисдикцію Європейського суду, як ми побачимо, існують і інші механізми, що дозволяють притягнути держави до відповідальності за їхні дії і примусити їх до виконання своїх зобов'язань відповідно до угод про права людини. Додає впевненості сам факт існування таких правових норм, навіть якщо не завжди є правові засоби, щоб примусити держави до їх виконання.

Лобіювання, проведення кампаній і акцій

Важливу роль у здійсненні тиску на держави відіграють різні асоціації, неурядові організації, благодійні товариства та інші ініціативні групи громадян/громадян. Ця тема стала змістом розділу, присвяченого ролі активістів і НУО. Діяльність таких організацій особливо важлива для простих чоловіків і жінок на вулиці, і не тільки тому, що вони часто займаються справами конкретних людей, але також і тому, що вони дають звичайній людині можливість брати участь у захисті прав людини. Зрештою, ці асоціації складаються зі звичайних людей! Ми також розглянемо, як вони діють, щоб поліпшити становище з прав людини, а також деякі приклади їх успішних акцій.

Стань учасником

У розділі 3 «Вживання дій для прав людини» описується, якими можуть бути ці заходи в умовах повсякденного життя, і наводяться приклади заходів, до яких ви самі могли б долучитися. Молодіжні групи мають величезний потенціал для тиску на уряди і міжнародні організації, щоб випадки порушення прав людини потрапляли в поле зору громадськості. Наведені приклади мають підказати вам, які заходи може вжити ваша група, а також ближче ознайомити вас із повсякденною роботою неурядових організацій.

Заради доброї справи

Іноді міжнародне співтовариство використовує санкції, щоб покарати режими, які вважаються систематичними порушниками прав людини. Такі санкції забороняють торгівлю з країною-порушником, щоб чинити тиск на її уряд і змусити його переглянути свою політику. Ці дії іноді вирішуються в односторонньому порядку однією державою, а в інших випадках вони будуть прийняті Радою Безпеки ООН. Деякі країни були повністю ізольовані міжнародним співтовариством: протягом багатьох років через систему апартеїду була ізольована Південна Африка, а через десятиліття санкції також були застосовані до Іраку, Північної Кореї, Ірану та інших. Безсумнівно, наслідки таких санкцій відчувають на собі всі люди, але найбільше від них страждає менш захищена частина суспільства. Чи прийнятна така форма боротьби міжнародного співтовариства, щоб покласти кінець порушенням прав людини в певних державах?

Правосуддя – це право слабшого.

Жозеф Жубер

Права людини: постійно змінюються, постійно розвиваються

Не на всі питання, порушені в попередньому розділі, є чіткі відповіді – навіть сьогодні вони залишаються предметом запеклих суперечок. Ці суперечки досить важливі. Вони вказують як на плюралізм у підходах, що є головним для ідеї прав людини, так і на те, що права людини – це не наука, не застигла «ідеологія», а область етичної та правової думки, яка розвивається. Ми не завжди маємо очікувати чорно-білі відповіді. Ці питання є складними, і вони можуть бути відповідним чином збалансовані тільки при індивідуальному підході до кожного випадку.